

Ako dať **pozeraniu médií** správny „*formát*“ vo výchove?

Médiá patria k všednému dňu väčšiny rodín a tvoria súčasť každodenných detských skúseností. Všetci vieme, že je nutné, aby rodičia svojim deťom stanovili **hranice** ohľadne „dívania sa“ – nielen časové, ale aj obsahové. Ako to však urobiť, aby to všetci členovia rodiny prežili v zdraví a boli spokojní? Presne tak: **SPÔSOB**, akým sa to deje, **je rozhodujúci** ...

Pri svojich pokusoch stanoviť **hranice**, často používame médiá, ako nástroj, aby sme deti „motivovali“ niečo urobiť alebo ich vytrestali za neposlušnosť. Ale povedzme si úprimne - nejde skôr o odraz našej *bezradnosti*, snahy *rýchlo* dosiahnuť to, čo od detí chceme alebo *obavy* „niečo nezanedbať“? Výsledkom takého

postoja zvyčajne býva len vyčerpávajúci boj o moc. Sklamanie a obavy z toho, čo si deti v telke vyberajú, často vyjadrujeme slovami: „*Zas pozeráte tú blbosť! Ako sa na to môžete dívať? To je tak otravné!*“ Chceme tým azda zlepšiť ich „vkus“ a ukázať, že obsah programu nepovažujeme za dobrý a boli by sme radšej, keby si vybrali niečo iné. Ale tento kritický a zosmiešňujúci spôsob reči, **dáva deťom informáciu** nie o programe, ale **o našom vzťahu k nim samým**. Hoci nám sa to nezdá, deti si tieto slová často prekladajú: „*Pretože sa mi toto páči, nemôže ma mať mama/tato rada/rád.*“

V nasledujúcich riadkoch, je našim zámerom ponúknuť pár myšlienok, ktoré stoja za zváženie a praktizovanie, ak sa chceme vyhnúť mocenským bojom a slovám, ktoré narobia vo výchove viac škody, ako osohu. Ak píšeme o „telke“, máme na mysli všetky formy sledovania programov, či videí prostredníctvom akýchkoľvek médií (laptopy, tablety, televízory, mobily a pod.) Ak chceme využiť médiá ako prostriedok výchovy *správne*, uvažujme spolu nad nasledovnými bodmi:

1. Je dôležité ujasniť si dôvody, ktoré jednotlivých členov domácnosti vedú k tomu, aby sa na televízor dívali. Pritom treba rozlišovať medzi trvalými a okamžitými potrebami: Díva sa moje dieťa na televízor práve preto, že to vychádza z jeho aktuálnych potrieb (oddych, vzdelávanie, zábava ...) alebo malo vlastne teraz robiť niečo iné? A čo my – rodičia – aké sú naše dôvody pozerania „telky“? Aj my by sme mali premýšľať o svojich vlastných motívoch a potrebách, s ktorými si sadáme k médiám...

Ak má nejaké dieťa veľkú túžbu sledovať televízor, je možné, že sa za ňou skrývajú nejaké hlbšie potreby, napr. kritický životný zážitok, aktuálna situácia, nedostatočné možnosti inak tráviť voľný čas, alebo tiež príliš kladný, či negatívny postoj rodičov k televízii. Veľmi často býva dôvodom **tiché detské volanie na rodiča: „Zaujímaj sa o mňa!“**

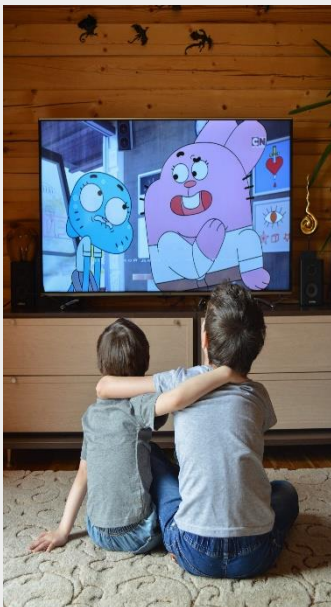
2. Sledovanie televízie by nemalo byť ani odmenou ani trestom. Zákaz dívať sa na televízor spravidla **nepomáha**, väčšinou vedie k mocenskému boju medzi rodičmi a deťmi, podporuje detský odpor a protest. Dôsledkom zákazu nebýva menšia sledovanosť médií, ale skôr vyhýbavé správanie, napr. tajné sledovanie telky u kamarátov, alebo starých rodičov.

Zákazy „pozerať“, rovnako ako odmeňovanie „dívaním sa“, zaberajú len krátkodobo a povrchno. **Nepomáhajú dieťaťu, aby sa naučilo samostatne** plniť si domáce povinnosti alebo aby nerobilo neporiadok. Zákazy rýchlo vedú k boju o moc a tajnostkárstvu (a klamaniu). Naviac ich často vyslovíme nerozvážne a zvyčajne ich nedodržíme.

Odmeňovanie telkou zasa zosilňuje fascináciu médiami a tiež **znehodnocuje samostatnosť dieťaťa**. Plniť domáce povinnosti, alebo zachovávať poriadok sú bežné zodpovednosti každého člena a tie sa nemajú zvlášť odmeňovať. Samozrejme, určité jednanie dieťaťa môže mať za následok „zákaz telky“, **ale musí byť vysvetlený ako logický dôsledok určitého správania** - teda napríklad porušenia dohody: „*Voľná zábava začína až vtedy, keď sú splnené povinnosti* (ktoré sú im dobre známe)“. Len vtedy sa deti vedia dôsledkom prispôbiť.

3. Sledovanie médií nesmie hrať úlohu „opatrovatelky“ Akonáhle k tomu predsa len niekedy dôjde, mali by rodičia deťom odôvodniť a vysvetliť svoje rozhodnutie otvorene a zrozumiteľne. Len tak môžu čeliť neskorším možným detským pokusom o vydieranie.

4. Sledovanie médií musí byť podriadené programu dňa dieťaťa, a nie opačne. Program detského dňa musí byť zladený s televíziou. Dĺžka sledovania televízie má byť obmedzená s ohľadom na iné aktivity voľného času.

5. Deti by sa, pokiaľ je to možné, nemali dívať na médiá samé. Oni sami si želajú prednostne spoločnosť rovnako starých kamarátov, prípadne súrodencov, pretože sa dokážu lepšie vcítiť do toho, čo prežívajú, ako dospelí. Deti vedia byť k sebe empatickejšie a solidárnejšie, čo sa týka porozumenia a pomocného spracovania pocitov z toho, čo práve videli. Tu sa rodičia môžu učiť niečo od detí ☺

Deti sú ďalej pri správnom osvojení a spracovávaní médií úspešnejšie, **ak sú si isté blízkosťou, porozumením a dôverou od rodičov**. To však neznamená, nutne sa vo všetkom zhodnúť, ale brať ohľad na ich city. Nepochybne je správne deti pri spracúvaní skúseností s televíziou podporovať a snažiť sa vnímať, ako to prežívajú. Ale takáto podpora a snaha „pomáhať im“ nesmie vyústiť do moralizovania, poučovania, či vyvracania jeho pocitov („*Ááááale, to tak nie je. Preto sa neplače!*“ ☹). Po skončení programu by sme sa nemali snažiť vypytovať a priviesť dieťa nutne k dialógu. Mali by sme počkať, až dieťa samé začne hovoriť. Ak neskôr hovoriť začne, je našou úlohou **aktívne načúvať** - t.j. snažiť sa **počúvať a porozumieť**, pričom netreba za každú cenu zaháňať negatívne pocity. Len ich nechať, aby vyšli von.

6. Z rozhovorov na tému „televízor“ by sme mali bezpodmienečne **vynechať hrozby**, moralizovanie a **vyhnúť sa znevažovaniu sledovaných programov**. Zásadne by sme svoje názory mali hovoriť iba v prvej osobe: „*Mne sa nepáči ...*“. Ak začneme zovšeobecňovať – „*Na niečo takéto sa nemá*

dívať...“, alebo poučovať - „*To, čo pozeráš? Keby si sa radšej díval na čosi lepšie...*“, môžu sa deti v tej chvíli cítiť znevažované a nepochopené. Ak už musíme vyjadriť svoj názor, a to niekedy musíme, je lepšie urobiť to formou „*Ja si myslím, že tento program nie je dobrý, lebo...*“ Tak ponúkneme deťom „pomocnú ruku“ k orientácii a vysporiadaniu sa s tým, čo im je v médiách prezentované.

7. Deti potrebujú čas k dodatočnému spracovaniu.

Doba, ktorú potrebujú je individuálna a závisí tiež od toho, ako pocity hlboko program alebo téma dieťa zasiahla. To, čo deti videli, alebo prežili pri médiách, sa odrazí **v hre a rozhovoroch**, ktoré sú pre dieťa základom pre proces porozumenia životu. Majú túžbu to spracovať a porozumieť zážitku, ktorý zažili pri pozeraní telky vlastným spôsobom. To môže byť dôvod, prečo ich potom pri hre počujeme hovoriť slovami, ktoré *nevieme, odkiaľ vzali*, alebo sa správajú spôsobom, ktorý nás znepokojuje. Hra je však iba „cvičisko“ a prehráva sa v nej niečo, čo deti potrebujú spracovať, vyskúšať si, odkomunikovať, alebo uvoľniť. Keď sa to nabudúce stane, porozmýšľajte, či to nesúvisí s niečím, čo videli v telke. Vtedy netreba hneď zasahovať a korigovať, či vychovávať. Deti chcú, aj čo sa týka skúseností s médiami, získať vlastnú prax, merať hranice, znášať emócie a **vytvárať si predpoklady schopností pre riešenie situácií**, ktorým nerozumejú. Ak deti neohrozujú seba, či majetok, dovoľte im spracovať to a **odohrať si zážitky** bez dospeláckych súdov.

Pri tom všetkom nezabudnime: Ideálne a jednoduché to pri formovaní správneho postoja k médiám nebude. To však neznamená, že to máme nechať napospas osudu. Televízna výchova je spoločný učebný proces – učia sa deti aj rodičia navzájom. Nezaobíde sa to bez rozdielnych názorov a problémov. Výchova, i tá televízna, prináša so sebou každý deň **výzvu ustavične skúmať vlastný prístup k deťom**. Bude sa nám dariť tým lepšie, čím viac pri tom budeme spolupracovať s deťmi a snažiť sa porozumieť ich potrebám a dôvodom.

Pre potreby CPPPaP Púchov spracovala Mgr. Zuzana Ofúkaná, Sociálna pedagogička.

Inšpirované knihou: *Jan - Uwe Rogge: Děti potřebují hranice*